

в практичній діяльності індивіда. Цей процес і є основою механізму реалізації суб'єктивних прав.

Необхідно зазначити, що для будь-якої правової держави забезпечення здійснення таких прав є її головним обов'язком. Для цього мають бути створені умови для їх реалізації. На громадянське ж суспільство покладається обов'язок контролювати дії держави в особі її органів, органи місцевого самоврядування та їх посадових осіб щодо забезпечення суб'єктивних прав та свобод.

Особливе значення щодо охорони, захисту та відновлення порушених прав відіграє суд. Адже стаття 8 ч. 2 Конституції України встановлює, що норми Конституції України є нормами прямої дії. Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується [2. Ст.141].

Отже, значна частина прав, свобод людини і громадянина реалізуються безпосередньо під час використання ними своїх благ. Для реалізації прав і свобод одне з найважливіших місць посідає механізм реалізації, та механізм забезпечення реалізації прав і свобод людини та громадянина, який відіграє надзвичайно важливу роль у системі конституційного права, адже забезпечення здійснення прав і свобод людини та громадянина є одним із пріоритетних завдань правової держави.

Список використаних джерел

1. Олійник А.Ю., Колодій А.М. Права людини та громадянина в Україні: Навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2004.-336с.
2. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Бурак Марія,

старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності НАВС, кандидат юридичних наук

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ЗДОБУТКИ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

В Україні закладено конституційні засади місцевого самоврядування, ратифіковано Європейську хартію місцевого самоврядування, прийнято ряд базових нормативно-правових актів, які створюють правові та фінансові основи діяльності органів місцевого самоврядування.

Проте від часу прийняття Конституції України та базових нормативно-правових актів з питань місцевого самоврядування розвиток місцевого самоврядування фактично здійснювався лише на рівні територіальних громад міст обласного значення, оскільки переважна більшість територіальних громад через їх надмірну подрібненість та надзвичайно слабку матеріально-фінансову базу виявилися неспроможними виконувати всі повноваження органів місцевого самоврядування.

Законодавче підґрунтя для докорінної зміни системи влади та її територіальної основи на всіх рівнях почало формуватися у 2014 році.

Так, у квітні 2014 року розпорядженням Кабінету Міністрів України схвалено Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, метою якої є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад [1].

Основою реформування державного управління стала децентралізація, перерозподіл повноважень між гілками влади, зміна у відносинах між громадянами і владою. Питання децентралізації виходять на перший план в умовах кризового періоду розвитку української державності, оскільки саме цей процес є однією з базових умов незалежної й ефективної діяльності органів місцевої влади.

У конституційному праві децентралізацією є процес передачі частини функцій і повноважень центральних органів виконавчої влади органам регіонального та місцевого самоврядування.

Серед основних завдань реформи децентралізації визначено обґрунтування територіальної основи для діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади. У цьому напрямі законодавчо врегульовано процес (розпочався із середини 2015 р.) формування об'єднаних територіальних громад (далі - ОТГ) на засадах добровільного об'єднання, спроможних забезпечити високий рівень надання публічних послуг громадянам та ефективний місцевий розвиток на базовому рівні управління.

Так, станом на серпень 2018 року в Україні створено 803 ОТГ, що об'єднали 3702 територіальні громади, або 33,8 % від загальної кількості рад базового рівня (станом на 1 січня 2015 р.). З них у 705 ОТГ уже проведені вибори до місцевих рад і сформовані органи місцевого самоврядування, 98 ОТГ очікують рішення ЦВК про призначення перших виборів. 665 ОТГ, в яких вибори відбулись у 2015–2017 рр., мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. Площа всіх ОТГ становить 194,1 тис. км², або 34,7 % від загальної площі України⁵⁸⁸. Чисельність жителів ОТГ – 6,8 млн осіб (за даними Державної служби статистики України станом на 01.03.2018 р.), що становить 19,4 % від загальної кількості населення України, така частка зумовлена тим, що процеси об'єднання відбувалися переважно у сільській місцевості [2].

Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування засвідчує різну інтенсивність створення ОТГ в окремих регіонах. У загальному рейтингу регіонів щодо формування ОТГ, складеному на основі шести кількісних параметрів, лідирують Житомирська, Хмельницька, Чернігівська, Волинська, Запорізька, Чернівецька, Дніпропетровська області. Водночас найгірша ситуація спостерігається у Закарпатській, Київській та

Вінницькій областях, що спричинено передусім неефективною роботою місцевих органів влади щодо запровадження реформи.

Процес формування ОТГ супроводжується появою та врегулюванням цілої низки проблемних питань законодавчо-нормативного регулювання, що стосуються як безпосередньо процесу об'єднання, так і організації системи управління на реформованих територіях, фінансового, матеріального та організаційного забезпечення їх розвитку.

Разом з тим, дослідження «Аналітичної доповіді до щорічного звернення Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у 2018 році»» свідчить, що попри позитивну динаміку та помітні результати реформування за напрямом ОТГ існує низка проблемних питань, що формують ризики для системного завершення запровадження реформи, включно й реформу адміністративно-територіального устрою, а саме: необхідність створення конституційних засад для реформування територіальної організації влади та місцевого самоврядування; необхідність законодавчого врегулювання нової системи адміністративно-територіального устрою; «затягування» процесу добровільного об'єднання територіальних громад та необхідність встановлення термінів об'єднання всіх громад; створення значної частини ОТГ без урахування вимог методики щодо їх спроможності, що призводить до появи малочисельних ОТГ із низьким ресурсним потенціалом; відсутність належної підтримки створенню та функціонуванню ОТГ з боку районних адміністрацій, місцевих рад та місцевих еліт; неврегульованість проблем практичного застосування положень законодавства щодо добровільного приєднання територіальних громад [3].

Недоліками механізму та процедури добровільного приєднання до територіальних громад міст обласного значення є: суперечності 3 статті 8-1 та частина 1 статті 5 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» щодо ініціювання добровільного приєднання (частина); неможливість проведення додаткових виборів депутатів при приєднанні сільської, селищної територіальної громади до міської ОТГ. Фактично до проведення чергових місцевих виборів інтереси приєднаної сільської, селищної громади в міській раді ОТГ може представляти лише староста, який за законом входить до складу виконавчого комітету; необхідність упорядкування районного рівня управління та чіткого розподілу повноважень між районними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування ОТГ; відсутність належного кадрового забезпечення органів місцевого самоврядування ОТГ, недостатність кваліфікації службовців місцевого самоврядування для виконання нових функцій; необхідність урегулювання механізму розподілу майна спільної власності територіальних громад району між кількома ОТГ, які повністю охоплюють його територію, оскільки деякі об'єкти спільної власності обслуговують територіальні громади всього району; недосконалість правового регулювання інституту старости села, селища, зокрема механізму покладення обов'язків старости до обрання його на перших виборах старост; необхідність запровадження механізмів контролю за законністю рішень органів місцевого

самоврядування та якістю надання населенню адміністративних та соціальних послуг з боку державних органів виконавчої влади та громадськості [3].

Переконані, що будь-які зміни несуть за собою низку проблем і ризиків, які треба подолати задля досягнення бажаного результату. Так, наслідком реформи із децентралізації влади в Україні попри труднощі, які виникають в процесі її впровадження, має стати формування нової демократичної моделі управління, орієнтованої на збільшення повноважень територіальних громад. Впровадження децентралізації сприятиме посиленню демократії в державі та формуванню громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1.04.2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>

2. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 серпня 2018 р. URL: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/10.08.20181.pdf>

3. Аналітична доповідь до щорічного звернення Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у 2018 році»: Національний інститут стратегічних досліджень. сайт: URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/analit_dopovid_POSLANNYA_2018_FINAL_Oct_02.pdf.

Войтенко Надія,

аспірант кафедри конституційного права та прав людини НАВС

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ

Рівень демократичності сучасної держави і суспільства залежить від багатьох факторів. Перш за все це залежить від взаємин між державою і громадянином, забезпеченості та захисту прав і свобод людини і громадянина. В певній мірі важливу роль відіграє і рівень забезпечення реалізації політичних прав громадян, більша частина з яких реалізується в процесі виборів.

В умовах політичної та економічної кризи, війни на сході нашої держави вибори стають не тільки ознакою демократичного напрямку розвитку держави, а й важливим інструментом формування громадянського миру, адекватної розстановки політичних сил та реальної участі громадян в управлінні державними справами.

Сьогодні сформовано правову основу реалізації громадянами своїх виборчих прав. Так, ст. 38 Конституції України встановлює, що «громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування». Крім цього